AD Wikènt INHOUDSOPGAVE

WARWARÚ

Een gedresseerde aap, blijft een aap

MARTIE GENGER

AD Wikènt is een wekelijkse uitgave van ABCourant NV en wordt als bijlage van de zaterdageditie van het Antilliaans Dagblad verspreid.

ABCourant NV
Scharlooweg 31
Willemstad, Tel. 7472200

Mien Seelt: een

In de jaren 1945-1960 werkten veel Nederlandse mannen in allerlei functies als employé bij de Shell. In 1952 bedroeg het aantal employés 1.600 personen. Vaak woonden deze personeelsleden een aantal jaren met hun gezin op het eiland in afgezonderde woonwijken als Emmastad en Julianadorp. In dit artikel besteed ik aandacht aan Wilhelmina (Mien) Seelt (1914-2000) die in de jaren 1947-1957 - haar echtgenoot A.M. Seelt (1917-1999) was toen werkzaam bij de afdeling Arbeidszaken van de Koninklijke Shell - op Curaçao verbleef.

Door Ronald Donk

Wat voor een samenleving trof Mien Seelt op het eiland aan en hoe gaf zij inhoud aan haar leven in die tien jaar? Zij kwam in ieder geval terecht in een hiërarchische standensamenleving en daarbinnen in een 'Shellcultuur' van verenigingen/clubs die veel activiteiten organiseerden zoals hockey, zwemsporten en feesten. Overigens was het in die tijd heel gewoon dat het verenigingsleven langs nationale en/of etnische lijnen georganiseerd werd. De Portugezen, Surinamers, West-Indiërs et cetera hadden ook hun eigen verenigingen.

Het stereotype beeld dat men had en misschien nog wel heeft van de 'Shellvrouwen' is dat zij een gemakkelijk, welvarend en veilig leven binnen de grenzen van de compound hadden en veel vrije tijd besteedden aan sporten, (koffie) bijeenkomsten en cursussen gericht op deze vrouwen. In dit artikel ga ik na of Mien Seelt in dit stereotype beeld past. Vooraf zij opgemerkt dat de opvattingen in Nederland over de plaats van de vrouw in het gezin en in de samenleving in de jaren veertig en vijftig van de vorige eeuw over het algemeen heel anders waren dan tegenwoordig. De zorg voor echtgenoot, kinderen en huishouding was erg belangrijk. Van feminisme en emancipatie was toen nog geen sprake.

Een actieve vrouw

Mien Seelt-Wentink zag het levenslicht op 12 oktober 1914 in het Noord-Hollandse Uitgeest. Haar vader was arts en haar moeder had ook gestudeerd. Seelt-Wentink behaalde in 1933 haar gymnasiumdiploma en rondde haar studie klassieke talen tijdens de Duitse bezetting in 1941 aan de Universiteit van Amsterdam af. Gedurende haar Curaçaose jaren gaf zij als docente tijdelijk enige lesuren in Latijn en Grieks aan de 'Gouvernementsleergang Oude talen' (1952-1954). Ook was zij actief betrokken bij de afdeling Curaçao van het Nederlandsch Klassiek Verbond. Voor dit gezelschap hield zij onder andere lezingen over Oudgriekse muziekvondsten en de betekenis van het begrip ouderdom in klassieke teksten. Met een damesclub hield zij zich eenmaal per week onder andere bezig met het lezen van Homerus, Plato, Ovidius, Catullus en Cicero. Van de deelneemsters werd wel enige beheersing van de klassieke talen verwacht, maar het ging haar niet om de grammatica en de vorm, maar om de inhoud van de teksten. In een betoog van tien handgeschreven bladzijden brak zij een lans voor de actuele betekenis van onderwerpen uit deze oude teksten. Bij haar vertrek van het eiland in 1957 schreef een van de dames van de vertaalclub: „Ik wil je nu bij je vertrek danken voor alles wat je ons gegeven hebt en dat was meer dan de goede koffie en een gezellig ochtendje. (...) Dat wij vanuit diverse plaatsen in Nederland hier op dit eiland uitgestrooid elkaar door jouw toedoen hebben gevonden bij de oude Homerus. Dat jouw nooit opvallende leiding ons telkens weer tot het boek voerde wanneer een praatje wat al te gezellig dreigde te worden...Dat we juist daarom bleven komen...Dit alles zullen we missen."

Kijken we naar enkele andere activiteiten van Seelt-Wentink, dan valt het ons op dat zij veel vrijwilligerswerk deed voor de padvinderij (akela) en in de clubhuizen van de oliemaatschappij bij de begeleiding van kinderen bij allerlei bezigheden zoals vieringen, mandjesvlechten, tekenen en het maken van kerstpakketten (Jeugdwerk 'De Schelp' voor Shellkinderen). Ook was zij in februari 1956 een van de initiatiefnemers en de eerste voorzitter van de Commissie Contact Vrouwenbeweging van de Vereniging (CCVV) van Geëmployeerden van de Koninklijke Shell (VGKS) die vooral praktische cursussen (onder andere kooklessen, bloemschikken), opvoedingszaken en het leggen van onderlinge sociale contacten als doelstelling had. In 1956 organiseerde deze commissie een grote inzamelingsactie van speelgoed voor behoeftige Curaçaose gezinnen.

Belangstelling voor eiland en mensen

Haar belangstelling reikte verder dan de binnenwereld van haar gezin, de huishouding en de interne onderonsjes van clubs en verenigingen. Door de representatieve functie van haar echtgenoot als Shellemployé, de lessen die zij gaf en haar vrijwilligerswerk, ontmoette zij ook veel mensen buiten de Shellkringen. Haar toenemende interesse voor het eiland en de bevolking blijkt uit haar aantekeningen en de door haar nagelaten schilderijen van Curaçao. In haar papieren vond ik onder andere zestien getypte overzichten met allerlei gegevens over de geografie, geschiedenis, cultuur, flora en fauna van het eiland.

In een met de hand uitgeschreven lezing van 22 bladzijden over Curaçao in 1956 voor een damesgezelschap van nieuw aangekomen Shellvrouwen, blijkt heel duidelijk dat zij zich uitvoerig voorbereidde om een waarheidsgetrouw beeld van het eiland te geven. Eerst geeft zij hierin algemene informatie over het eiland: de geografische ligging, grootte, klimaat, passaat-

Dhr. Seelt (met das op de voorlaatste rij van achteren) tussen het personeel van zijn afdeling in 1957; het aantal lokale vrouwen en mannen valt op.

typische 'Shellvrouw'?

Een schilderij van Mien Seelt uit 1983; tegenover de Shell-raffinaderij schilderde zij het hofje op Kas Chikitu van een arme blanke shon die zij kende.

Mien Seelt tijdens haar lezing voor Shellvrouwen in 1956.

winden. Daarna stapt zij over op een beknopte geschiedenis van het eiland. Over de slavenhandel schrijft ze: „De negers uit Afrika werden op Curaçao bijeengebracht en dan doorverkocht naar Noord-Amerika en andere plaatsen. Het eiland werd daardoor berucht én rijk."

Na de afschaffing van de slavernij in 1863 noemt zij Curaçao 'een armlastig land' tot de vestiging van de olie waarna een 'rijkere tijd' aanbrak. Seelt-Wentink legt vervolgens een duidelijke koppeling tussen de olie en welvaart tot in de jaren vijftig van de vorige eeuw en zij ziet een gunstige toekomst voor het toerisme. Ook gaat zij in op het culturele en sociale leven op het eiland en noemt zij de bevolkingssamenstelling 'één bonte mengeling dus van wat er op de aarde aan mensenrassen is'. Zij onderscheidt vier hoofdgroepen: de nakomelingen van de 'oudhollandse planters en ambtenarenfamilies die zich de aristocratie van het eiland voelen', de Joden, de gemengde families van Creolen en de afstammelingen van 'de pikzwarte Afrikaanse negers, die oorspronkelijk slaven waren'. De spreekster geeft toe dat sommigen een 'iets blankere huidskleur en iets gladdere haardos belangrijk vinden, maar naar haar mening waren er 'geen onaangename toestanden, want er is geen discriminatie in het openbare leven. Blank en bruin zit naast elkaar op school, in de kerk, de bioscoop, de bus en op de boot'.

Daarna schetst Seelt-Wentink de essentiële verschillen in het leven van vrouwen in de verschillende sociale lagen. Dat doet zij aan de hand van drie verschillende typen en met gefingeerde namen: een volksvrouw, een Nederlandse Shellvrouw en een vrouw in een rijke handelsfamilie in Scharloo. Ik beperk mij tot de twee eerst genoemde typen. De volksvrouw van haar typologie is de goedlachse en vrolijke zwarte Mercelina Eleonora, die haar moeder wel kent maar niet haar vader. Zij woont in een lemen huisje waarin 'allen samen op matjes op de grond slapen'. Mercelina heeft kinderen van verschillende vaders ('tijdelijke echtgenoten') en leeft ongehuwd. Slechts één van deze mannen trekt zich de zorg van de kinderen aan. Dagelijks werkt zij als dienstmeisje van acht tot twee bij een Nederlandse familie Jansen; overdag zorgt haar moeder voor de kinderen. Om nog eens rijk te worden, besteedt zij een deel van haar inkomsten aan loten met de hoop 'dan ook in een mooie auto te rijden'. Op zondag gaat Mercelina trouw naar de katholieke kerk, maar zij gelooft nog wel in brua.

Mevrouw Jansen die tot de 'oliegemeenschap' behoort, leeft 'in geheel andere omstandigheden' dan Mercelina. Zij woont in 'een mooie moderne villa in bungalowstijl', de kamers van het huis zijn 'naar Nederlandse smaak' ingericht, haar bloemrijke tuin wordt door een Portugese tuinman 'goed bijgehouden', het werk in huis wordt door Mercelina gedaan en een dag in de week wordt de was gestreken door een 'strijkmeid'. Het kopen van levensmiddelen en het koken doet mevrouw Jansen zelf: „Om twaalf uur wordt er gegeten, 's middags permitteert mevrouw Jansen zich meestal een middagslaapje om de hitte te ontvluchten. Om vijf uur zit de familie rustig op het koele terras. 's Avonds een bezoek of een bioscoopje in de open lucht. Zondags gaat de familie meestal eropuit naar een van de mooie baaien. Mevrouw Jansen gaat ook graag naar de stad, nu in een van de vele textielwinkels om in de wat rommelige omgeving te speuren naar een leuke Amerikaanse jurk." (onderstrepingen van Seelt-Wentink) De spreekster vermeldt ook dat mevrouw Jansen het hele jaar door tennist en concludeert: „Dit is dus oppervlakkig gezien het leventje van een zogenoemd 'olievrouwtje'." Aan het eind van de lezing wijst de spreekster op de nadelige gevolgen van de 'losgeslagen' volksjeugd in de stad. Als oplossing ziet zij de oprichting van buurthuizen en sportterreinen en het aantrekken van 'deskundige jeugdleiders en sociale werkers en werksters ... die ook de taal en de geest van het volk moeten kunnen begrijpen'.

Conclusie

Seelt-Wentink was met haar academische opleiding in die tijd waarschijnlijk een uitzondering onder de Shellvrouwen. Vast staat dat zij maar deels aan het stereotype beeld van een doorsnee 'olievrouwtje' voldeed. Enerzijds paste zij door haar leven als 'expat' in de compound, de hulp van dienstmeisjes in de huishouding en de reeds eerder genoemde activiteiten in haar vrije tijd wel in dit beeld, maar anderzijds niet want als zelfstandig denkende vrouw gaf zij inhoud aan haar intellectuele herkomst met cursussen in de klassieke talen, het houden van lezingen en het leiden van een vrouwengroep. Ook verdiepte zij zich in de ontwikkelingen van de Curaçaose geschiedenis en in de eilandelijke samenleving.

In de lezing van 1956 beschreef zij op een verhelderende wijze de grote tegenstellingen in de levens van een volksvrouw en een Shellvrouw zonder daaruit overigens maatschappelijke conclusies te trekken. Voor de opvang van de ontspoorde volksjeugd deed zij wel adequate en sociale voorstellen om de problemen aan te pakken. Veel van wat zij toen over de positie en de omstandigheden van de volksvrouw schreef, wordt in de verhalen door Curaçaose vrouwen in het boek 'De strijd van de dansers' van Anil Ramdas (1988) bevestigd. In haar teksten zijn weinig oordelen over anderen te vinden.

Verrassend is haar opmerking dat er in die tijd geen sprake was van discriminatie tussen de verschillende groepen op het eiland. Zij gebruikte dit begrip in verband met het openbare leven (kerk, school, bus) en gaf hiermee aan dat er toen op het eiland geen segregatie bestond. Maar waarom liet zij zich niet kritisch uit over de ongelijke verhoudingen in de samenleving en op de raffinaderij waarbij gekleurden en zwarten zich gediscrimineerd voelden? Ik denk allereerst dat zij zich onmogelijk hierover in het openbaar kon uitspreken als echtgenote van een employé en door haar binding met de 'familiecultuur' van de Shell. Loyaliteit aan haar man, vrienden en het bedrijf was in de context waarin zij leefde van essentieel belang.

(Bronnen: brieven, aantekeningen, foto's en schilderij van Mien Seelt die ik van haar dochter Noor van Leeuwen mocht raadplegen)

Mien Seelt (achterste rij in het midden met bril) tijdens een activiteit voor de Shelljeugd.